

**МЕТОДИ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ РЕГІОНАЛЬНИХ ПІДРОЗДІЛІВ БАНКУ
З РОЗГАЛУЖЕНОЮ МЕРЕЖЕЮ ФІЛІЙ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ****Чернявський І. Б.**

Исследованы основные научно-методические подходы к проведению оценки деятельности региональных подразделений банка с разветвленной филиальной сетью. Отдельно выделены подходы к определению эффективности деятельности филиалов банка, а также предложен перечень показателей, которые необходимо использовать в процессе проведения оценки эффективности региональных подразделений банка. Обоснована целесообразность использования метода Анализа функциональной среды как наиболее приемлемого и современного. Осуществлено графическое построение метода DEA для определения предела эффективности конкретного филиала. Определены дальнейшие перспективы применения данного метода в аспекте проведения оценки эффективности функционирования филиалов банка.

Досліджено основні науково-методичні підходи до проведення оцінки діяльності регіональних підрозділів банку з розгалуженою мережею філій. Окремо виділено підходи до визначення ефективності діяльності філій банку, а також сформовано перелік показників, які необхідно використовувати при оцінці ефективності регіональних підрозділів банку. Обґрунтовано доцільність використання методу Аналізу функціонального середовища, як найбільш прийнятної та сучасної. Здійснено графічну побудову методу DEA для визначення межі ефективності конкретної філії. Визначено подальші перспективи застосування даного методу в аспекті проведення оцінки ефективності функціонування філій банку.

The article examines the basic scientific and methodological approaches to the assessment of the regional divisions of the bank's extensive branch network. Separately identified approaches to determine the effectiveness of bank branches, a list of indicators that should be used in the process of evaluating the effectiveness of the regional divisions of the bank were proposed. The appropriateness of the method of analysis of the functional environment as the most appropriate and modern. Done graphical construction method of DEA to determine the limits of the effectiveness of a particular branch. Determined the future prospects of this method in terms of assessing the efficiency of bank branches.

Чернявський І. Б.

аспірант УАБД НБУ
igor.cher170169@gmail.com

УАБД НБУ – Украинская академия банковского дела Национального банка Украины, г. Сумы.

УДК: 336.713.2:005.962.131

Чернявський І. Б.

МЕТОДИ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ РЕГІОНАЛЬНИХ ПІДРОЗДІЛІВ БАНКУ З РОЗГАЛУЖЕНОЮ МЕРЕЖЕЮ ФІЛІЙ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Стрімкий розвиток мережі філій банків України у 2006 р. поставив менеджмент та аналітиків перед завданням пошуку оптимальних методик, що дають змогу оцінити та порівняти результати діяльності значної кількості відокремлених структурних підрозділів банку, а також надати рекомендації щодо управління ними та підвищення ефективності їх функціонування. Особливо гостро проблема визначення ефективності функціонування філій постала під час та після світової фінансово-економічної кризи 2008–2009 рр. Кризові явища обумовили перепрофілювання банків на більш консервативні стратегії розвитку зі стратегії регіональної експансії, закриття більшості філій або реорганізацію їх у відділення. Таким чином, здійснення оптимізації мережі філій вітчизняних банків необхідно здійснювати на основі якісно проведеного аналізу ефективності регіональних підрозділів, що і визначає актуальність даної статті.

Вагомий внесок у дослідження ефективності функціонування регіональних підрозділів здійснили такі вчені: Алескеров Ф, Белоусова В. [1], Каманхо А., Дайсон Р., Чарнс А., Купер В., Ширінська О., Гюкас Д. [2], Богатов І., Вітлінський В., Зверькова Т. [3] та багато інших. Зважаючи на значну кількість як зарубіжних, так і вітчизняних досліджень, питання пошуку оптимальної методики оцінки ефективності діяльності філії банку є нагальним та актуальним.

Мета роботи – аналіз існуючих методик оцінки ефективності регіональних підрозділів банку з розгалуженою мережею філій та визначення найбільш оптимальної для використання методики.

Моніторинг ефективності функціонування регіональної мережі банку є невід’ємним елементом системи управління, що передбачає визначення ключових показників ефективності діяльності відокремлених структурних підрозділів з позиції прибутковості, мінімізації операційних витрат, досягнення тактичних та стратегічних цілей банку [4].

Підтримуючи точку зору Єпіфанова А. О., визначимо філію банку як «банківську установу, що не є юридичною особою, діє від імені головного банку на підставі окремого положення, має свій субкореспондентський рахунок або працює на єдиному кореспондентському рахунку з головним банком та здійснює банківські операції, передбачені положенням про філію, за умови наявності і в межах дозволу, наданого банком – юридичною особою» [5, с. 36].

Поняття ефективності функціонування філії банку є багатоаспектною категорією, що з одного боку, означає здатність досягати поставлені цілі, а з іншого – здатність досягати рівноваги у витрачених грошових коштах та отриманих результатах [5]. Отже, визначення ефективності діяльності структурних підрозділів здійснюється за допомогою конкретного набору фінансових та не фінансових показників, що дають змогу проаналізувати всі види та сфери діяльності філії/відділення та їх вплив один на одного, а також можливі перспективи функціонування та розвитку.

Для оцінки діяльності філії банку можна використовувати такі показники [6]:

- збалансованість структури активів та пасивів (портфеля активів за видами, строками, якістю; якість кредитного портфеля тощо);
- ефективності діяльності;
- якість банківських операцій (дотримання планових показників, що встановлені головним офісом; зміна грошових потоків);

– напрямок розвитку (частка філії за показником активних операцій на регіональному ринку; приріст обсягу кредитного портфеля, розмір комісій, кількість укладених договорів тощо).

Концептуальні підходи до оцінки діяльності філій банку дозволяють виокремити два основні напрямки її проведення:

– використання традиційних показників оцінки банку з урахуванням специфіки діяльності філії (визначення прибутковості, ефективності, залежності від місце розташування тощо);

– використання різноманітних систем рейтингової оцінки філій.

Щодо рейтингових методик, варто зазначити, що, як правило, всі рейтинги формуються за чотирма основними напрямками діяльності банку [5]:

1. збалансованість активних та пасивних операцій, залучення ресурсів, забезпечення ліквідності, зниження частки проблемної заборгованості, оптимальність структури активів та пасивів за строками та джерелами;

2. рівень дохідності, фінансові результати діяльності філій;

3. спектр банківських послуг, що пропонуються, враховуючи частку комісійних доходів в загальній сумі доходів філії;

4. виявлення філій з недостатньою або збитковою кількістю персоналу.

Отже, рейтингова оцінка діяльності філії залежить від напрямку діяльності, значення показника та його відхилення від запланованого, а також його динаміки.

Аналіз науково-методичної літератури з питань підходів до оцінки ефективності функціонування філій банку дозволяє стверджувати про розподіл всіх методик на дві великі групи: параметричні та непараметричні (рис. 1) [1].

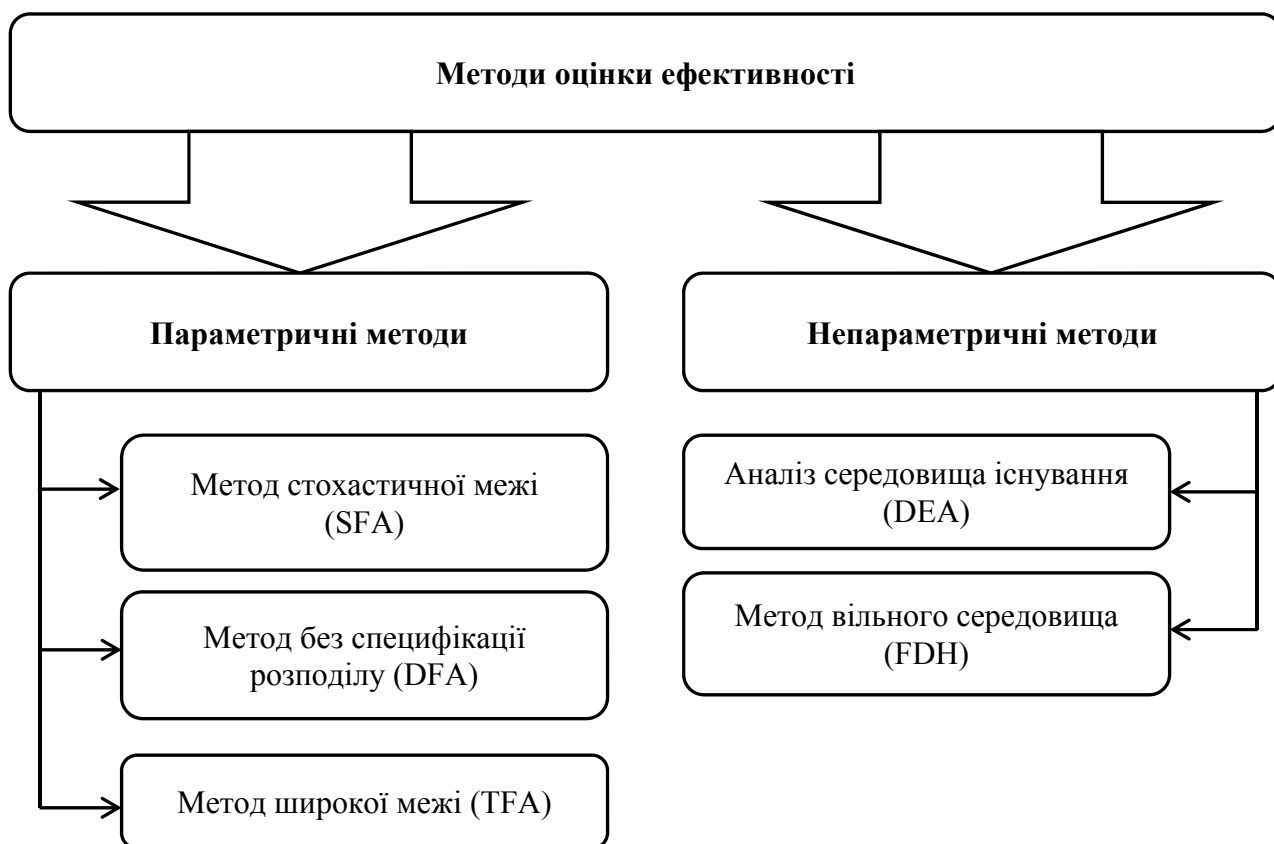

Рис. 1. Методи оцінки ефективності функціонування регіональних підрозділів банку з розгалуженою мережею філій

Параметричні методи базуються на економетричній оцінці (методи: стохастична межа «Stochastic Frontier Approach», метод без специфікації розподілу «Distribution Free Approach», метод широкої межі «Thick Frontier Approach») [7]. Відмінність непараметричних методів полягає у тому, що їх розрахунок не вимагає специфікації точної функціональної залежності та базується на оцінці частини лінійної межі ефективності. Дані методи дозволяють визначити:

- межу ефективності, еталонні банки;
- бали ефективності для кожної філії, які означають відмінності у функціонуванні від визначеної межі;

- значення (орієнтири) для неефективних філій.

Перевагами непараметричних методів, що обумовлює їх широке застосування в практиці, є:

- відносна простота застосування;
- відсутність необхідності порівнювати сукупність різних показників, надаючи змінним значення вагових коефіцієнтів;

- отримані результати є агрегованою оцінкою рівня ефективності для кожного об'єкта.

Основним недоліком непараметричних методів є те, що при їх використанні неможливо розрізнити випадкові коливання й, як наслідок, всі відхилення від максимуму є свідченням неефективності [1].

Варто зазначити, що на практиці для оцінки ефективності філій банків параметричні методики застосовуються значно рідше за непараметричні й найбільш коректним визнається використання методу Аналізу середовища функціонування (Data Envelopment Analysis – DEA). При застосуванні даного методу відносно філій банків не виникає складнощів з похибками змін даних щодо наявності у відділеннях електронної системи звітності [4, 2, 8, 9].

Сутність методу DEA полягає у багатовимірності, тобто передбачається дослідження об'єкта з великою кількістю вхідних та вихідних даних та аналіз його діяльності у навколишньому середовищі. В даному випадку ефективність визначається як частка від відношення суми всіх вхідних параметрів до суми всіх вихідних [9]. Після визначення ефективностей здійснюється порівняння спостережень за допомогою методу лінійного програмування, що включає в себе здатність використання як вартісних, так і натуральних величин. Визначення оптимізаційної задачі полягає у побудові межі ефективності у багатомірному просторі змінних, що характеризують об'єкти, та визначенню відносної ефективності цих об'єктів [4, 10]. Основним недоліком даного методу є його чутливість до випадкових відхилень від межі ефективності, а також результат використання методу – відносна ефективність.

У спрощеному вигляді метод DEA можна графічно представити на рис. 2.

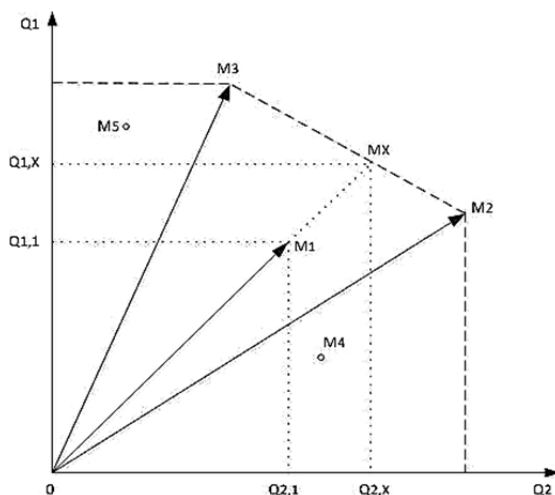

Рис. 2. Метод DEA у графічному представленні

Припустимо, що досліджується відносна ефективність п'яти відділень банку (точки $M_1, M_2 \dots M_x$) за двома ключовими показниками ефективності Q_1 та Q_2 . За умови постійного ефекту від масштабу результати діяльності кожної філії можуть бути представлені у вигляді вектора (наприклад, вектор OM_1 з координатами $(Q_{1,1}; Q_{1,2})$, що є вектором результату діяльності філії M_1) [4].

Таким чином, для того щоб визначити межу ефективності кожної філії необхідно із усієї сукупності векторів знайти таку їх комбінацію, яка б дала змогу визначити еталонні характеристики відповідної філії, тобто результати діяльності на межі можливостей в умовах конкретного банку.

ВИСНОВКИ

Підводячи підсумок, зазначимо, що вибір банками методик оцінки ефективності функціонування філії здійснюється з огляду на напрямок діяльності та мету, яку необхідно досягти, провівши аналіз. Популярність непараметричних методів пояснюється їх доступністю, а також в деякій мірі універсальністю. Використання методу Аналізу середовища функціонування надає банку ряд переваг, а саме: економія часу, комплексність та багатомірність дозволяють здійснити глибинний аналіз та використовувати отримані результати для подальшого планування стратегії розвитку регіональної мережі, порівняльного аналізу структурних підрозділів з різною структурою доходів та видатків. Також метод DEA на сьогоднішній день знає подальшого розвитку та модифікацій, що забезпечить банку можливість удосконалення аналізу, та, як наслідок, отримання більш достовірних результатів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Алескеров Ф. Эффективное развитие филиальной сети коммерческого банка [Электронный ресурс] / Ф. Алескеров, В. Белоусова // ГУ Высшая школа экономики. – 2007. – Режим доступа : <http://d1.hse.ru/data/282/665/1234/Макарова%20В%20-%20Эффективн ое%20разв.doc>.
2. Gioka D. Bank branch operating efficiency: a comparative application of DEA and the log-linear model / D. Gioka // Omega. – 1991. – № 19(6). – P. 549–557.
3. Зверькова Т. Н. Рейтинговые оценки деятельности филиала банка [Текст] / Т. Н. Зверькова // Вестник Оренбургского государственного университета. – 2010. – № 13 (119). – С. 157–161.
4. Кочагин О. Оценка эффективности региональных подразделений многофилиального банка [Электронный ресурс] / О. Корчагин, А. Жуков // Банкаускі Веснік. – 2010. – № 19 (492). – С. 29–34. – Режим доступа : <http://www.nbrb.by/bv/narch/492/6.pdf>.
5. Єніфанов А. О. Операції комерційних банків [Текст] : навчальний посібник / А. О. Єніфанов, Н. Г. Маслак, І. В. Сало. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2007. – 523 с.
6. Гиреева Н. Многофилиальный банк: проблемы оценки и управления [Электронный ресурс] / Н. Гиреева // Банкаускі Веснік. – 2007. – № 4 (369). – С. 41–43. – Режим доступа : <http://www.nbrb.by/bv/narch/369/7.pdf>.
7. Bauer P. W. Recent Developments in the Econometric Estimation of Frontiers / P. W. Bauer // Journal of Econometrics. – 1990. – № 46. – P. 39–56
8. Моргунов Е. П. Многомерная классификация на основе аналитического метода оценки эффективности сложных систем : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. техн. наук 05.13.01 «Системный анализ, управление и обработка информации (по отраслям)» / Е. П. Моргунов. – Красноярск, 2003. – 24 с.
9. Parkan C. Measuring the efficiency of service operations: service operations : an application to bank branches / C. Parkan // Engineering Costs and Production Economics. – 1987. – № 12. – P. 237–242.
10. Гончарук А. Г. Методичний підхід щодо аналізу ефективності у промисловості [Текст] / А. Г. Гончарук // Праці Одеського політехнічного університету. – 2004. – Вип. 2 (22). – С. 1–7.